

گورانی مندالان به شیکه له هونه ری موسیقاو گورانی و ، شوینی تاییه تی خوی هیه له بواری په روره دهی موسیقادا بو راهینانی هست و گوی ی مندال به شیوه یه کی ریک و پیک و له سر بناغه یه کی زانیاری راست و درست ، چونکه نیستا له دهوله ته پیشکه وتووه کاندایا په روره دهی موسیقا شان به شانی زانینه کانی تر دهرواو بایه خی بی ده دری .. هر له باخچه ی ساوایانه وه تاوه کو پله هر به رزه کانی نه کادیمیا .

گورانی و سرود دهوریکی بالایان هیه له په روره دهی موسیقادا جا چ له قوتابخانه کانی سه ره تاییدای بی وه یا له قوناغه کانی تری فیژکردندا ، چونکه له م ریگایه وه مندال فیژی چونیه تی پشو خواردنه وه و ده رهنانی دهنک ده بی به ریگایه کی راست ..

نه وهی شایانی باسه ماموستا ، یا نه هونه رکارانه ده توان له ریگای گورانی و سرود گه لیک زانیاری به هوی دهقی نه ده بیه وه به منال بگه بینن وه کو دهوری نایینی ، دهوری نه ته وایه تی ، دهوری خو پره وشت «اخلاق» ، دهوری به زم و خوشی «ترقیه» ، دهوری هه لچون «انفعالی» .

هه روهک میژووناسی (بلوتارک) له ووتیه کی دا له باره ی گرنکی موسیقاو کاکردنه سه ر مندال دا روونی ده کاته وه و ده لی «نه و مندالی به دیراسه تی موسیقا لوقوپوپ دهرده کاو ره کی لایه تی له ژباندایا په په روره دهی موسیقا ده چه سپینی .. نه وه بیگومان له دوا روژدا لاوچاک و دل پاک ده بی و له هه موو کارینکی نارهاش به دوور ده بی» .

جا لیره دا نه و هونه رکارانه ی که خزمه تی هونه ری کورد بیان خستوته نه ستوی خویانه وه نه وه ده بی بی سی و دوو هه ریه که بیان له شوینی خویه وه به بی ی توانا هه ول و ته قه نلا بدن ، له پیناوی گه شانده وه و به ره و پیش بردنی هونه ری گورانی و موسیقای کوردی ..

وه به تاییه تی ده بی گورانی مندالان فه راموش نه کن ، چونکه مندالی کوردیش هه روه کو مندالی میلله تانی تر پیویستی به ناگاداری هیه به تاییه تی له م لایه نه وه - واته لایه نی هونه ری - چونکه تا کو نیستا له کوردو ستاندا ته نیا چه ند تپیک یا ناشکر اتر بلین چه ند هونه رمه ندپیک - نه ویش له م دواپی یه دا - تاکه تاکه گورانینان بو مندالان داناوه ، به لام

[20] ▶ چند دوستیگ ، هه روه ها کورپی خوا لی خوش بوو ، شیخ محهمه دی مه حوی ، ناگادارن که هه تا نه وزاته مابوو ، چه ند جار چوو مه خزمه تی بو تومارکردنی یادگار و هه ر بیره وه ری یه کی . موخابن هر ریگ نه که وت و له سالی 1982 دا کوچی کرد .

[21] نه : ماموستای دلسوز زانا علاء الدین سجادی که له مه میدانی بیره وه ری کوکړدنه وه دا شوینی روونکی دیاره ، نه و تکایه ی لی ده کړیت که به رانبر نه م جوړه پیاوانه به دوور و دریزی ، بیره وه ری خوی بنووسیته وه .

بی : له وانه یه یه کی بلیت : نه م بیره وه ری یه له م هر چه مدی نه فه ندی پیویست نه بوو . به لام نیمه که له گه ل هه موو زنجیره کانی - رسته ی مرواری - یشداین ، وا بیر ده که ینه وه که له مه میدانی لی کولینه وه ی زانستانه بو ناسینی شه خسی بیه تی خه لکی ناسراوی مه میدانه کانی سپاسه ت و نه دهب و هونه ردا ، تا نه م کاته ناته و او کولیومانه ته وه ، چونکه نه وه نده هه له یین به یه گ چاو ته ماشای یه گ پروی باشی یان خراپی نه و که سه ده که یین و له وه شدا هر راستگو نین ، چونکه هه رگیز بیرمان له هست و نه توار و سیفه ته کانی نه و که سه نه کړدوه ته وه که کار له کړده وه کانی ده کات . وولاتانی پیشکه وتوو ، بو پیشکه وتن ، چونکه بو بیانوی هیچ و پوچ ، راستی له میژوو ناشارنه وه .. که ی بیت نیمه ش راست گو بین ؟ .

[22] نه وی دهوری میژوو بکاته وه ، ده زانیت که ده وله تی عوسمانلی ، روشن بیری خوی ، وه کو پرویه کی خوی به سه ر نه م ناوچه یه دا سه پانده بوو ، هه تا روژنامه کونه کانیش به زمانی نه ویش نوسراونه ته وه . له لایه کی تره وه ، نه گ هه ر گورانی تورکی باو بوو ، به لکو به هوی په یوه ندی ده وله تی عوسمانلی به نه له مانیاوه - که هه ر دووکیان له جه نگی جیهانگیری یه که مدا هاوکار بوون - کارینکی وای کرد که بازگانلی نه له مانلی ، له وانه ش هاتنی گرامه فون وقه وان ، بیته نه م ناوچه یه وه . بو نمونه یه که م کومپانیای قه وان : نو دینون - ی نه له ماینی پیش جه نگی جیهانگیری یه که م په یدابوو و به هوی شییه وه ماوه یه گ سه ری نایه وه ! له بیسه ته کاندایا سه ری هه لدا یه وه .

مندانگ و گوانگ

دهدوی هر نه ویشه گورانی بی دهلی .

2 - ناواز Melodg :

نه و ناوازهانی که هله ده بژیردرین بو مندال همیسان ده بی ساکارو بریتی بن له چند رسته یه کی پر موسیقاو کورت کورت و دووباره کراوه و دوربن له بازدان به سهر نوته کان و (گورینی مه قام) و (کروماتیکه وه) چونکه مندال ناتوانی شتی قورس بلی .. هر چه نده زور له ناواز دانه ره کان ناوازی نالوز نالوز داده نین و ته نانه ت منداله که ش ناچار ده کن که به زور بیل و له نه نجامیشدا گورانی یه که ناته واو کرچ و کال درده چی و هه تا هه سستی گوی گریش ناجولیننی ..

هر بویه ش گرنگترین خال له م پرووه وه نه وه یه که ده بی ناواز دانه ر شاره زاینکی چاکی له موسیقاو پله کانی دهنگ هه بی ، چونکه جیاوازی یه کی ناشکرا له نیوان پله ی دهنگی مندالاندا هه یه ، وه بی ی ته مه نیش مندالانی پاخچه ی ساوایان ، نه وانه ی که ته مه نیان له نیوان «4 تا 6» ساله ناسک و باریکتره له و مندالانیه که ته مه نیان «8 تا 7» ساله ، وه نه وانه ی که ته مه نیان «8 تا 12» ساله ده بنه خاوه نی به هره و دهنگی چاکتوریک و پیکترو به سوزتر .

دوای نه وه مه نیش نیتر که بی ده نیته قوناغی هه رزه کاری یه وه ، دهنگ به سوزو ناسکه کی ده گوری و به ره به ره گر ده بی ..

جا لیره دا نه و ناواز دانه ره ی که فیرکردنی گورانی یا سروودی مندالان ده گریته نه ستو ده بی له پله کانی ناسک و گر دور بکه ویته وه به لکو ده بی هه موو مه شق و راهینانه کانی ترکیز بکاته سهر پله ی ناوه ندی ، هه روه ک زور جار گویمان له ناوازی که ده بی که له سهر پله یه کی دهنگی به رز دانه روه گواپه هی منداله و مندالیش هه ر له خویه وه دهنگی ناسکه «سوپرانو» به نیتر نه وه وا له منداله که ده کا که بقیریننی نه مه ش ده بیته هوی نه مانی تام و چیژی گورانیه که .

● چونیته تی ده ست نیشان کردنی پله ی دهنگی مندالان :
یه که مین نه رکی ماموستای موسیقا نه وه یه که شاره زایی له پله و مه و دای دهنگی مندالان هه بی به تاپیه تی که له که لیاندا کار ده کا تاوه کو بتوانی باشترین ناواز هه لبریری بو نه وه ی له که ل دهنگه کانیا ندا بگونجی ..

دیسان نه م لایه نی هونه ری یه هه ر زور هه ژارو ده ست کورته و جینگای خوی له دلی مندالانی کورد نه کردوته وه ، به لکو هه ر ته نها بریتی یه له چه ند گورانی و نوپه ریتیک که له ته له فزیونی «تامیم» دا بلاو ده کریته وه ..

جا هه ربویه ده لیم به ر له هه موو شتیک دانه ری گورانی ده بی نه وه چاک بزانی که وا گورانی یا سروود به شیوه یه کی گشتی له م توخمه بنه رته تی یانه پیک دی :

- 1 - دهقی نه ده بی .
- 2 - ریتم (ایقاع) .
- 3 - ناواز (لحن) .

منیش به ش به باری خوم هیوادارم له م نووسینه مدا بتوانم چه ند سه رنجیک بجه مه پرو که پیویسته له کاتی دانانی گورانی و موسیقا بو مندالانی کورد ره چاو بگری ، وه بو زیاتر شاره زا بوونیش وا توخمه بنه رته ته کان یه که یه که شی ده که مه وه به مه به سستی نه وه ی باسه که م زیاتر سوود به خش بیت و له م بواره دا که له به ریک بگریت :

1 - دهقی نه ده بی :

شیر که بو مندال داده نری ده بی بریتی بی له چه ند ووشه و رسته یه کی ساده که له که ل ناسوی بیرکردنه وه ی منداله که دا بگونجی و دوربی له شتی پر له گری و نالوزو تیکه لاو ، بو نمونه که ر بمانه وی له باره ی نیشتمان وه بنووسین ، پیشه کی له سهر نه م ووشانه ی راده هینین «دایک ، باوک ، خانوو ، درهخت ، توپ قوتابخانه هتد» که نه مانه هه مووی به لای منداله وه مانای نیشتمان ده که بینن ، نه ویش له به ر نه وه ی ته عامولی روزانه ی له که لیاندا هه یه وه به لای نه وه وه نه وان کومل و خاک و نیشتمانی نه ون .. هه روه ها ده بی ده قه نه ده بی یه که له که ل ته مه نی منداله که دا بگونجی نه ک مندالیکی جوان و بچکولانه هه ر له سهر ته ی ژپانیه وه بو یارو شه مامه و چاوی جوان و پرچی دریز گورانی بلی - هه روه ک له نیستگه و ته له فزیوندا هه سستی بی ده کری و ده بی نری ، مه به ستیشم نه وه نی یه دیوانیکی که وره و گران شیر بو گورانی مندالان داپنری ، ته نانه ت نووسینه که با له شیوه ی شیریش نه بی به لکو بریتی بی له چه ند ووشه یه کی سووک که کار له ناخی منداله که بکات و زیاتر له که لیدا تیکه لاو بیت و سه رنجی رابکیشی هه روه ک چون «افلاطون» ده لی ! «نه و زمانه ی که مندال بی ی

زاناکانی موسیقاش بو دوزینه وهی باشتترین ریگاو بو دستنیشان کردنی پلهی دهنگ زور لیکولینه وه تا قی کردنه وه بیان کردوه ، بو نمونه فروشلی زانا له تا قی کردنه وه که یدا بهم جوړه بوی ده چیت :

۱ - «فروشلز» : هه ستاوه یه که یه که داوای له و مندالانه کردوه که تا قی کردنه وهی به سه ریاند ا کردوه که «سکیلی» په یژه هی «دو» به سه رکه وتن و دابه زین بلینه وه ، نه مه ش داوای نه وهی مندالنه کان به کرده وه گوینان له دهنگی «دو» بووه ، جا چ له ریگه ی «چه نکالی له راه» وه یا هر نامرازیکی موسیقا وه یا «فروشلز» خوی بوو بیت ..

ب - گه مندالیکیش توانای نه وهی نه بوایه سکله که بلی ، جا چ له بهر نه وهی به ته واوی راهینانی له سه نه کردوه وه یا که موو کورتی یه که له دهنگه که یدا هه بووه ، نه وه داوای له مندالنه که کردوه به ناره زووی خوی نه وگورانی به بلی که دهیزانی ..

ج - نه گه نه م هه ولدانه یشی سه ری نه گرتایه نه وه داوای لی کردون که گوئی له مندالیکی هاوته مه نیان بگرنو لاسایی بکه نه وه چونکه مندال به ناسانی ده توانی لاسایی دهنگی مندالیکی تر بکاته وه که هاوته مه نیه تی ..

له نه نجاسی نه م تا قی کردنه وانه و داوای چه ند هه ریگای تر توانرا مه ودا ی دهنگی مندالان بدوزرینه وه که نه ویش فراوانتر ده بی به بی زیاد بوونی ته مه ن تا وه کو «دوا قوناغی مندالیه تی» ، «الطفولة المتأخرة» ، که تیا یدا دهنگ ده گوپی ، داوای نه وهی مندالان ده گه نه ته مه نیک که به قوناغی «بلوغ» ده ناسری . به نیسبه ت کوړو کچه وه ..

به شیوه یه کی گشتی ده توانین بلین مندالانی باخچه ی ساوایان که ته مه نیان له [4 تا 8] ساله ، مه ودا ی دهنگیان له نیوان «ری تالا» یه وه ک (فروشلز) و (نبتلی) له «انگلترا» له تا قی کردنه وه کانیا ندا بوینا دهرکه و تسوه . به لام مه ودا ی پله ی «سی - ری» به مه ودا ی کی گونجاو داده نین بو مندالانی مام ناوه ندی - له توانای دهنگ - که ده توانن به ناسانی له م مه وایه دا گورانی بلین ، به تاییه تی له پولی یه که مه وه تا وه کو چواره می سه ره تای ی ، به لام نه م مه ودا یه ده گوپی به گویره ی پولی پینجه م وشه شه مه وه ..

● چینه ناوه ندی یه کانی دهنگ ●

مندال : له «3-4» سال له «ری - لا» له «4-5» سال له «ری - سی» کچ : له «5-13» سال له «می - دو» کور : له «5-13» سال له «دو - لا»

3 - ریتم «ایقاع» Rhythm

ریتم واته په یوه ندی نیوان دهنگه کان له باره ی به رده وام بوونیا ن له کاتدا چ زور چ که م ، نه و باسانه ی که له مه ی دانی سایکولوژیه تی مندالاندا کراون به چاکی نه وه بیان پرون کردوته وه که موسیقا گرنکترین هونه ره کار له مندال ده کا هه ره له سه ره تای ته مه نی مندالیه وه ، وه له تا قی کردنه وه کانیا شدا دهرکه و تسوه که توخمی ریتم به ره له توخمی ناواز سه رنجی مندال راده کیشی . ریتمی گورانی شان به شانی ده قی نووسراوه که «ده قه نه ده بیه که» ده پروا ، جا گه هاتوو ده قی گورانی یه که سووک و ساکار بوو نه وه ریتمه که ش ساکار ده بی و پینجه وانه ش بو نه م مه به سه ته راسته .. لیره دا ده بی تاله توانادا هه یه ریتمی گورانی مندالان شیوه یه کی ساکارو ساده ی بده نیی و پیویسته له داپرکردنی وشه کان ناگادار بین له کاتی ناواز دانانداو لایه نی جوانی موسیقای تیا دا دهربخه یین ، نه ویش که وشه یه کمان داپرکرد ، ده بی بیکه یین به دوو به شی یه کسان له باره ی کاته وه ، بو نمونه : وشه ی (باوکه) داپر کردنه که ی به م جوړه ده بی (باو - که) .

4 - لایه نی سایکولوژی :

چه ند قوناغیک له م باره یه وه به سه ر مندالدا ره ت ده بیت به گویره ی ته مه ن ، وه هه ریبه که له م قوناغانه (خاسیه تی) تاییه تی خوی هه یه له باره ی خووره وشته وه ، که مندال له گه لپا ده ژی و کاری تی ده کا ، قوناغی یه که م له «4-7» سال مندال له م قوناغدا حه ز له یاری کردن ده کات ، جا پیویسته گورانیه کانی نه م قوناغه ته عبیر له یاری و شیوه ی یاری کردنه وه بکن .. «امیل جاک دالکروز» ی سوپسری ده ستیکی بالای هه بووه له وهی که مندالان فیری موسیقا بکات به شیوه ی یاری کردنه وه ، وه ریگا که ی به ناوی (ریتمه کانی دالکروز) ده ناسری .

نه و یاری یانه ی که فیری مندال ده کترین ده بی پربن له جولانه وه و خوشی و به خته وه ری بو نه وهی له گه ل ناستی بیرو ناسوی عه قلی مندالنه که دا بگونجین ، نه وانیش به بی ی

نامانجه كانيان ده كړين به چند به شه وه :

۱ - ياری خه يالی و دهر برین :

نم ياری يانه ی و له مندال دهکا که شماره زاییه که له باره ی موسیقاوه په پيدا بگاوهانی دهدا بودهر برین بیرو پای له م ناسته وه به شیوه ی جولانه وه په کی ته مسیل و دهر برین له ریگه ی هه موو نه دنامه کانی له شیوه .. نه وه ی شکرایه مندال له ته مهنی (5-7) سالی ناره زوی نواندن و لاسای کردنه وه دهکات ..

ب - ياری له شیوه ی چیروک و موسیقا :

چیروکیش وه کو هر شتیکی تر هه سستی مندال راده کیشی ، به تاییه تی که هاتوو پاله وانه کانی مندال بن ، وه یا له باره ی نه و که سانه وه بدوی که په یوه ندی پینانه وه هیه له ژیانیدا .. وه «دایک ، باوک ، ناژل ، بالنده» که نه یان ناسی وه یا دیونی .. چیروکیش که لیک چه سنی هیه ، وه کو چیروکی خه یالی دور له واقع که مندالی بچوک زور چه ز به بیستی دهکات .. وه یا چیروکی واقعی که مندالی که وره و گنچ و مه زنه کانیش چه زی لی ده که ن .. چیروکی موسیقی باشیش - کورت یا خود دریز - چ خه یالی و چ واقعی ، ده بی نامانچ و ناواتی په روره ده کردن بی و پر بی له نمونه ی خور ره وشت جوانی به مه به سستی سوود لی و هر گرتن و په پیره و کردنی .

ج - یاری فیر کردن و زانیاری :

نم همیشه ریگه په کی تره که به هویه وه زانیاری موسیقا فیری مندال ده کړیت ، جا چ به ناوازی بی به دیار خستی سهر که وتن و دابه زین له سکله کان و دهر برین به شیوه ی بزوتنه وه و جووله کردن ، وه یا به هوی ریتمه کانه وه بیت وه کو دهنگی به رزو کاته جوی جوی په کان ، له دوا پیدا نه و هه موو یاری یانه و له مندال دهکا سهرنجی رابکیشی و بابه ته که زیاتر تی بگاوه پای به توانای خوی هه بی و هه سستی موسیقا له دهر وونی دا زیاتر پنج بگړت ..

له دوا ی نم قوناغه شیوه ی گورانی و سرودی مندالان ده بی شیوه ی ناموزگاری و هر بگری و له باره ی ژبانی کومه لایه تی و چیروکی پاله وانیه تی و داستان بدوی ، چونکه

مندال له و سهرده مه دا چه ز له پاله وانیه تی و نازایه تی مروف دهکا به بی ی گورینی فسیولوژی که به سهریا تپهر ده بی و شانازی به خوی و به هیزی ماسولکه کانی دهکات ..

له کوتاییدا ده بی گورانی په کان شیوه ی فیر کردن و یاری کومه لایه تی و نه ته وایه تی تیادا ناشکرا بی چونکه له و کاته دا هه ست به لایه تی و نازارو نه شکه نه جی هه ژارو چه وساووه خاک و نیشتمان و خوبه خت کردن له پینا ویدا دهکا ..

● گورانی مندالان کی بیلی ؟

بو نه وه ی گورانی مندالان چاکترو به گورتر بچیته دل و دهر وونی منداله وه ، باشتر وایه مندال خوی گورانی بو خوی بیلی ، چونکه کاریگه رتر ده بی و زیاتر سهرنجی گوی گورانی راده کیشی و گیانی لاسای کردن وه یان له دلدا ده چه سپینی ، به تاییه تی که منداله که دهنگ خوش و به هره ور بیت .. به لام له گال نه وه شا زور گورانی هه ن به دهنگی پیا و هیا ژنه وه گورتر اون و سهر که و توویش بووین ، هه ر بویه شه ده بی گورانی بیژه که توانایه کی نه و توی هه بی که گورانی په که به چاکی پیشکاش بکات و جولانه وه کانی له به رده م کامیرادا ریک و پیک بن ، بو نه وه ی که له ته له فزیوندا دهر ده که وی زیاتر سهرنجی مندالان بو خوی رابکیشی .

گرنگترین خال له م باسه دا ده بی په نجه ی بو دریز بکه یین ، له بیر چوونه وه ی گورانی و یاری په فولکلوری په کانی مندالانی کورده ، که تانیستا هیچ هونه رمه ندیکی کورد به ره و پیری په وه نه چوره وه کو پنیوسته ، وه نه که ر بوشی چووی نه ی هینا و ته به رچاو .. که لی کوردمان وه کو هر که لیکه تر خاوه نی سامانیکي دهوله مندو که وره یه له م بواره دا ، هه ر ناوچه یه گورانی و یاری فولکلوری تاییه تی مندالانی خوی هیه که له نه وه یه که بو نه وی تر ماوه ته وه ، جا که ر نم گورانی یانه زیندوو نه کړینه وه نه وه پاش چه ند سالیکی تر بزورده بن و له نیوده چن ، له نه نجاسی کارتیکردنی چوره ها هوی بلا و کردنه وه و راگه یانندن وه : «رادییو ته له فزیون و سینه ما ، ده بی نه وه ش بزاین که هه ریه که له م گورانی یانه ده بی به شیوه یه کی ریک و پیک تومار بکړین ، چ له باره ی دهنگو چ له باره ی دهر هینانی ته له فزیونی ، که نه مه یس کاریکی نه و تو ده کاته سهر مندال ، چونکه وه که دلین له گال خوینی تیکه لاو بووین و له ناخیشیه وه هه لقلولون ، هه روه که چون گورانیکی فولکلوری یا میلی

بە خیر بێن

هونراوهی : عثمان شاربیلزیری

ئاوازی : صباح محمدامین

دابەش کردنی : ئەنوەر قەرەداغی

A بە خیر بێن بە خیر بێن باوکانی « دایکانی » بەرپز
 بودوا پوژی گەلمان ئیمەین پشت و هیز
 بە خیر بێن بە خیر بێن باوکانی « دایکانی » بەرپز

B1 بە پوولە ی زانیاری باخی ژیانین

لە دەم ئاسۆی هیوا تیشکی بەیانین

بە خیر بێن بە خیر بێن باوکانی « دایکانی » بەرپز

B2 رابەری پێشکەوتن ماموستایان

چەند ریزیان بگیری پتر شایان

بە خیر بێن بە خیر بێن باوکانی « دایکانی » بەرپز

B3 گەر باروک و ماموستا دەست خەنە ناو دەست

بە زووترین کات ئەگەینە مەبەست

بە خیر بێن بە خیر بێن باوکانی « دایکانی » بەرپز

تییینی :

1- پیتی A-B مانای ئەو دێرە هونراوهی

کە پیتی A-B لە لاوه دانراوه وەک

ئاوازی ئەو بە شانە ی ئەوترین کە لە سەر

نۆتەکان نووسراون A-B .

2- بەشی (B2) - (B3) ئەگونجی لە هەندی

ووشە دا کیشی ئاوازه کە بگۆری بە هێ ی

پیتی ووشەکان .

3- ئەم گۆرانی یە لە کۆبوونەوهی باوکان و

دایکان بە تاییه تی لە قوتابخانەکان ئەوتریت .

یە کسەر شوینی خوی لە دلی جە ماوهر دا دەکاته وه .

ئیتیر با ئەمە بانگە وازیک بیت بو هونەر مەندانێ کورد کە
 هەریه کە لە شوینی خویه وه هەول بدا بو کۆکردنەوهی ئەو
 گۆرانی یانە بو ئەوهی هونەری میلله ته که مان ئەم لایه نهی لی
 دانه بری و کرچ و کال دەر نه چیت ..

● بەراویزه کان :

1 - گۆرینی مەقام : وەک بلیین بە (مقامی صبا) دەستمان بە
 گۆرانی یە کە کردو لە ناوهر استیدا گۆریمان و کردمان بە
 مەقامی (عەجەم) .

2 - کۆماتیک : پەیزه ی کۆماتیک یاخو پەیزه ی «رەنگاو
 رەنگیش ناو دەرێ» ، ماوه ی نیوان هەر دەنگیک بو
 ئەوه ی تر «نیوتۆنه» واتە «نیو پله یه» .

3 - سوپرانو : دەنگی ناسکی ئافرهت و مندالان هێ ی
 دەووتری «سوپرانو» . وە دەنگی گپیش «هی مندال و
 ئافرهت» هێ ی دەووتری «کونترآلتو» .

4 - (سکێل یا پەیزه ی موسیقا) : لە حەوت دەنگی یە کە لە دوای
 یە کدا پیک دی چ بە سەرکەوتن و چ بە دابەزین لە گەل
 دووبارە کردنەوهی دەنگی یە کەم لە کوتایی دا .

5 - «چەنگالی لەراوه - شوکەرنا» : نامرازیکی کانزادی یە
 لە فیزیادا بە کار دەهینری بو مەبەستی سەلمانندی
 گواستنه وه و جووله و شه بۆل و پله ی دەنگ ، جا چەند

لەره ی زیاتر بوو دەنگە کە ناسک تر دەبی ، بو نمونە گەر
 چەنگالی لەراوه لەره لەره کە ی (128) لەره /چرکە بیت ،
 یەکی تریش لەره لەره کە ی (512) لەره /چرکە بیت ،

دەبیین کە دەنگ لە یە کەمدا گره و لە دووه مدا ناسکە .
 ئەوه ی بو موسیقا بە کار دەهینزی لەره لەره کە ی «440»
 لەره /چرکە یا «880» لەره /چرکە یه ، کە دەنگی نۆتە ی

«لا» دەدا جا بە تاییه تی نامیره موسیقا ژێ یەکان
 لە سەر دەنگی ئەم چەنگاله لەراوه یه دوزان دەکرین ،
 چونکە ساردی و گەرمی کار لە رهینه وهی دەنگە کە ی ناگاو

هیچ کاتیکیش دەنگە کە ی ناگۆری ..

سەرچاوه کان :

1 - مجلة القيثارة .

2 - التربية الموسيقية للأستاذ حسين قنوري .

3 - علم نفس الطفل .

4 - طرق تعليم الموسيقى - عائشة صبري والدكتورة آمال احمد مختار صادق .